

Danuta Kołodziejczyk

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB w Warszawie

**POLITYKA PRZESTRZENNA W ROZWOJU WIEJSKICH
OBSZARÓW PERYFERYJNYCH
NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO**

*THE SPATIAL POLICY OF PERIPHERAL RURAL AREA DEVELOPMENT:
THE EXAMPLE OF MAZOWIECKIE VOIVODSHIP*

Słowa kluczowe: obszary peryferyjne, poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, polityka przestrzenna, typy gmin

Key words: peripheral areas, socio-economic development level, spatial policy, county type

Abstrakt. Przedstawiono poziom rozwoju wiejskich obszarów peryferyjnych w województwie mazowieckim w latach 2005 i 2010. Na podstawie przebiegu procesu rozwoju społeczno-gospodarczego określono typy gmin. Ponadto, przedstawiono główne instrumenty polityki przestrzennej wyznaczonych typów gmin. Wykazano, że w warunkach wiejskich obszarów peryferyjnych wykorzystane instrumenty polityki przestrzennej mają znaczny wpływ na poziom rozwoju tych obszarów oraz uruchomienie konkretnych działań, takich jak absorpcja środków unijnych i podmiotów z kapitałem zagranicznym oraz działalność inwestycyjna w gminie.

Wstęp

Obszary peryferyjne są jednym z podstawowych określeń różnicowania się polskiej przestrzeni. Narastanie nierówności przestrzennych oceniane jest jako zjawisko niekorzystne, utrwalające podział na lepsze i gorsze obszary. Te drugie są na ogół wyłączone z głównego procesu gospodarowania i innowacyjności napędzających ich rozwój. Uczestniczenie obszarów peryferyjnych w procesach rozwojowych wymaga przygotowania przestrzeni, która wspierałaby ekspansję działalności rozwojowej. Przestrzeń jest dobrem o zasobach ograniczonych i powinno się nią racjonalnie gospodarować.

Głównym celem opracowania jest ocena wpływu polityki przestrzennej na rozwój wiejskich obszarów peryferyjnych oraz propozycja zwiększenia ich aktywności w zakresie polityki przestrzennej. Brak tej polityki oznacza bardzo istotne zagrożenie dla gospodarki przestrzennej, ponieważ większość terenów można użytkować na wiele sposobów i stają się one obiektem konkurencji między użytkownikami, dość często prowadzącej do chaosu i konfliktów w przestrzeni.

Wychodząc z założenia, że każda działalność ludzka wymaga przestrzeni jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku postawiono hipotezę, że aktywna polityka przestrzenna prowadzi do korzystnych zmian demograficznych, gospodarczych i ekologicznych.

Weryfikację i kwantyfikację przyjętej hipotezy oparto na materiałach Banku Danych Regionalnych GUS dotyczących województwa mazowieckiego. Region ten charakteryzuje wyraźnie wyznaczony obszar aglomeracji – centrum, do którego oprócz Warszawy wchodzi 15 gmin miejskich, 11 gmin miejsko-wiejskich i 12 gmin wiejskich [Plan zagospodarowania... 2004]. Szczegółowej analizie poddano natomiast obszary wiejskie leżące poza aglomeracją, tj. 256 gmin (81,5% gmin woj. mazowieckiego), tzw. peryferie. Do obszarów wiejskich zaliczono gminy miejsko-wiejskie i wiejskie.

Klasyfikacja obszarów peryferyjnych w województwie mazowieckim

Pojęcie „obszary peryferyjne” jest różnie interpretowane [Grosse 2007, Olechnicka 2004]. Najczęściej analizuje się je z punktu widzenia dostępności, jako obszary oddalone od centrów administracyjno-gospodarczych lub obszary o stosunkowo niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. W obu podejściach obszary te charakteryzuje niekorzystna sytuacja społeczno-demograficzna.

W opracowaniu wiejskie obszary peryferyjne analizowano nie tylko ze względu ich na położenie poza strefą aglomeracyjną, ale również z pewnymi cechami które określają ich rozwój. Do oceny poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wykorzystano 3 cechy:

- liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym,
- liczbę pracujących w gospodarce narodowej na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym,
- dochód własny gmin na 1 mieszkańca.

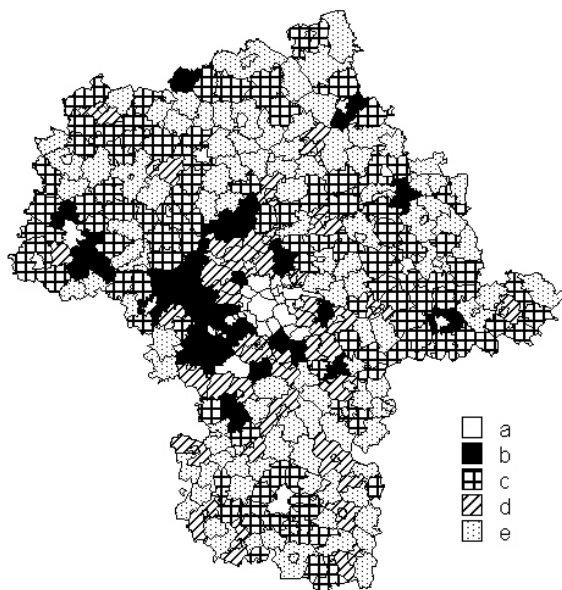
Ocenę poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego na podstawie tych samych cech przeprowadzono dla 2005 i 2010 r., stosując metodę taksonomiczną Hellwiga [1968]. Porównując pozycję gmin w latach 2005 i 2010 pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w stosunku do średniego dla badanych obszarów stwierdzono, że uległa ona istotnej zmianie. W 2005 r. relacje między gminą o najwyższym poziomie (w stosunku do średnie dla badanych obszarów) a gminą o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego kształtowały się na poziomie 1: 7,7, a już w 2010 r. relacje te zmniejszyły się i wynosiły 1: 6,4. Warto podkreślić, że wyższe relacje odnotowały gminy wiejskie niż miejsko-wiejskie, zarówno w 2005 i 2010 r.

Porównanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego z dwóch lat umożliwiło przeprowadzenie próbnej klasyfikacji wiejskich obszarów peryferyjnych. Wyróżniono cztery typy gmin ze względu na zawansowanie procesu rozwoju społeczno-gospodarczego:

- przodujące w trwałym rozwoju społeczno-gospodarczym (wysoki poziom rozwoju i wysoka dynamika rozwoju),
- wchodzące w proces rozwoju (niski poziom rozwoju, ale wysoka dynamika rozwoju),
- cofające się w rozwoju (wysoki rozwój, ale malejąca dynamika rozwoju),
- opóźnione w rozwoju (niski poziom rozwoju i niska dynamika rozwoju).

Mimo dużej umowności przedstawionej klasyfikacji dają się zauważyć pewne prawidłowości. Polaryzacja pogłębia się przede wszystkim dlatego, że poszczególne gminy wykazują różną podatność na zmiany. Charakterystyczny jest znacznie wyższy spadek poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w 2010 w stosunku do 2005 r. w przypadku gmin o niższym poziomie rozwoju niż wyższym. Przykładowo, w grupie gmin opóźnionych pod względem rozwoju (tj. 102 gminy), 34 gminy z poziomem rozwoju poniżej 75% średniej dla obszarów wiejskich (w 2010 r.) charakteryzuje jednocześnie spadek rozwoju powyżej 10% (w latach 2010/2005), natomiast z poziomem rozwoju od 75 do 100% spadek taki ma tylko 14 gmin. Jednym ze sposobów rozwiązania dylematu powiększania się różnic między tymi gminami jest próba powiązania

koncepcji ich rozwoju z polityką przestrzenną. Chodzi o przyjęcie paradygmatu rozwoju endogenicznego, który umożliwia zainicjowanie trwałych procesów rozwoju społeczno-gospodarczego. Podjęto więc próbę scharakteryzowania wyznaczonych grup ze względu na ich możliwości rozwoju.

- A – miasta/towns,
 B – przodujące/areas showing high level of socio-economic development,
 C – wchodzące w proces rozwoju/areas in socio-economic development,
 D – cofające się/areas in socio-economic recession,
 E – opóźnione/backward areas in socio-economic development

Rysunek 1. Typy rozwoju społeczno-gospodarczego gmin
Figure 1. The types of county socio-economic development

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Charakterystyka wyznaczonych wiejskich obszarów peryferyjnych

Zróznicowanie przestrzenne typów gmin pod względem procesu rozwoju społeczno-gospodarczego (rys. 1) pokazuje, że najkorzystniejsze zmiany na wiejskich obszarach peryferyjnych dokonują się wokół większych miast i szlaków komunikacyjnych. Taką sytuację można częściowo wyjaśnić analizując dane przedstawione w tabelach 1 i 2. Analiza wybranych zjawisk społeczno-gospodarczych na wiejskich obszarach peryferyjnych wykazała że wśród 36 gmin (tj. 12,9% gmin położonych na obszarach wiejskich) zaliczonych do przodujących w rozwoju społeczno-gospodarczym, 24 znajdowały się na obszarach peryferyjnych, pozostałe w granicach aglomeracji. Diagnoza społeczno-gospodarcza tych gmin pozwala stwierdzić, że ich pozycja w strukturach gospodarczych została utrwa-

Tabela 1. Zmiany wybranych cech społeczno-gospodarczych w wyznaczonych typach gmin w latach 2005-2010
 Table 1. Changes in the selected socio-economic characteristics by county type in the period 2005-2010

Typy gmin/ County type	Polożenie/ Location	Liczba gmin/ Number of counties	Zmiany 2005-2010/ Changes 2005-2010		Udział/Share [%]			Syntetyczny wskaźnik infrastruktury technicznej/ Synthetic indicator of technical infrastructure	Zmiana ludności 2005-2010/ Population changes in the period 2005-2010 [%]
			podmiotów/ number of firms	dochodów własnych/ miesz. z/ income per resident in PLN	wydatków majątkowych w wydatkach ogółem/estate expenditures in total	dochodów UE w dochodach ogółem/ EU income in total	podmiotów w ogólnej liczbie podmiotów foreign companies in total number of companies		
B	aglomeracja/agglomeration	12	107	161	34,6	2,7	3,3	92,8	104,7
	poza aglomeracją/ousside agglomeration	24	105	178	25,6	1,4	0,6	84,3	103,4
C	poza aglomeracją/ousside agglomeration	101	107	164	21,9	1,4	0,2	90,6	100,1
	aglomeracja/agglomeration	11	110	131	26,5	1,3	2,8	71,0	108,2
D	poza aglomeracją/ousside agglomeration	29	95	139	25,2	0,7	0,9	105,4	101,7
E	poza aglomeracją/ousside agglomeration	102	91	138	20,8	1,0	0,3	97,3	99,4

B – przodujące/areas showing high level of socio-economic development, C – wchodzące w rozwój/backward areas in socio-economic development, D – cofające się/areas in socio-economic recession, E – opóźnione/backward areas in socio-economic development
 Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Regionalnych GUS
 Source: own study based on BDR GUS

lona. Zajmują 10,3% powierzchni wiejskich obszarów peryferyjnych, a zamieszkuje je 19,2% badanej populacji.

Grupa gmin wchodzących w proces rozwoju liczy 101 jednostek (tj. 36,2% gmin obszarów wiejskich) i wszystkie położone są na obszarach peryferyjnych. Najwięcej gmin tego typu jest w powiatach płońskim, radomskim, siedleckim i węgrowskim; wartość przedstawionych wskaźników społeczno-gospodarczych (tab. 1) dla tego typu gmin równa jest około 75% wartości średniej dla obszarów wiejskich. Można sądzić, że takie wartości rozważanych zmiennych wynikały głównie ze słabego zainwestowania tych obszarów. Przełamanie barier rozwoju związane jest z potencjałem demograficznym. Wymaga to długiego czasu, natomiast poprawa wyposażenia infrastrukturalnego przestrzeni może nastąpić znaczenie szybciej. Dnamizowanie rozwoju tych obszarów wymaga przede wszystkim znacznych nakładów inwestycyjnych; zróżnicowanie gmin tej grupy pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego nie daje podstaw do określenia wyraźnej specjalizacji, można zatem mówić o ich wielofunkcyjnym rozwoju. Zajmują one 37,3% powierzchni obszarów peryferyjnych, zamieszkiwanych przez 27,2% ludności wiejskich obszarów peryferyjnych.

Z 40 gmin cofających się w rozwoju społeczno-gospodarczym, (tj. 14,3% gmin z obszarów wiejskich), 29 to gminy położone na obszarach peryferyjnych. Są to dość zwarte obszary z powiatów grójeckiego, legionowskiego, mińskiego, otwockiego i piaseczyńskiego (po cztery lub trzy gminy). Pogorszenie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w 2010 r. w porównaniu do 2005 r. może świadczyć, że potencjał demograficzny tych gmin nie został efektywnie wykorzystany. Badanie struktur gospodarczych wskazuje na konieczność wzmocnienia kapitałowego przestrzeni wiejskiej przez wspieranie rozwoju urządzeń infrastrukturalnych. Gminy tej grupy zajmują 13,6% powierzchni wiejskich obszarów peryferyjnych i zamieszkuje je 27,1% ich populacji.

Gmin opóźnionych w rozwoju społeczno-gospodarczym było 102, (tj. 36,5% gmin obszarów wiejskich). Były to głównie jednostki położone na obrzeżach województwa – obejmują 38,0% powierzchni wiejskich obszarów peryferyjnych i 26,5 % ich ludności.

Gminy te charakteryzują niskie wskaźniki społeczno-gospodarcze. Największe obawy budzi spadek liczby mieszkańców i słabe wskaźniki struktur demograficznych. Zła sytuacja demograficzna i gospodarcza gmin

Tabela 2. Sytuacja planistyczna w poszczególnych typach gmin w 2010 r.
Table 2. Planning by county type in 2010

Typy gmin/ County type	Położenie gminy/ Location	Liczba gmin/ Number of counties	Wskazanie do objęcia planami zagospodarowania gmin/ Areas designated to be included in the county plans [%]	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego/ Local spatial-organization plans				
				powierzchnia objęta planem w planach będących w trakcie przygotowania/areas covered by local plan in the course realization [%]	nielolnicze/ nieleśne/ non agricultural forest	pod zalesienia/ for reforestation	pod zabudowę/ for construction	
B	aglomeracja/ agglomeration	12	18,3	45,7	10,5	0,3	0,4	23,5
	poza aglomeracją/ outside agglomeration	24	35,2	40,2	4,7	0,2	1,2	7,0
C	poza aglomeracją/ outside agglomeration	101	32,8	22,4	1,0	0,0	0,7	1,7
	aglomeracja/ agglomeration	11	8,9	52,0	9,6	0,6	0,1	22,9
D	poza aglomeracją/ outside agglomeration	29	32,3	38,5	3,3	0,1	2,0	7,4
	poza aglomeracją/ outside agglomeration	102	32,9	24,1	1,4	0,0	2,2	2,4

Oznaczenia i źródło: jak w tab. 1
Explanations and source: see tab. 1

stawia wiele z nich na trudnej pozycji już na starcie wyścigu o przyciąganie kapitału i inwestycji. Powinno tam nastąpić wyprzedzenie rozwoju gospodarczego w stosunku do demograficznego. Niestety depopulacja tych obszarów ogranicza rozwój ich bazy gospodarczej, w dalszej perspektywie proces ten nasili się z uwagi na starzenie się społeczeństwa.

Można stwierdzić, że liderami rozwoju na obszarach peryferyjnych są gminy o większej liczbie mieszkańców i korzystniejszym potencjale demograficznym, gminy miejsko-wiejskie, gminy położone w pobliżu większych ośrodków osadniczych i szlaków komunikacyjnych oraz gminy o wielofunkcyjnej gospodarce.

Polityka przestrzenna jako czynnik programowania rozwoju wiejskich obszarów peryferyjnych

W literaturze na temat rozwoju obszarów wiejskich ważne miejsce zajmuje polityka przestrzenna, której głównym celem jest osiągnięcie wysokiej pozycji obszarów wiejskich z punktu widzenia jakości zagospodarowania przestrzeni [Becla, Czaja 2004, Feltynowski 2009, Gorzym-Wilkowski 2006, Karwińska 2009]. Istotą polityki przestrzennej staje się więc konieczność rozwiązywania problemów pojawiających w trakcie realizacji założeń rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich, gdzie oprócz wspierania działalności gospodarczej uwzględnia się ogólną poprawę warunków życia mieszkańców, poprawę stanu środowiska i krajobrazu w konkretnej przestrzeni. W tym kontekście przestrzeń występuje jako element procesów społeczno-gospodarczych, a sposoby organizowania i wykorzystania przestrzeni zależą od tego, co jest podstawą zaspokojenia potrzeb społeczeństwa.

Gospodarowanie przestrzenią prowadzi więc do zmiany jej charakteru i struktury. Podmiotem odpowiedzialnym za gospodarkę przestrzenną są władze samorządowe gminy i regionu. Przestrzeń jest zatem głównym elementem gospodarki regionalnej i lokalnej, jednak ograniczony zasób przestrzeni

oraz jej zróżnicowanie rodzi konkurencję i konflikty podczas jej wykorzystania. Rozwiązywanie takich konfliktów jest jednym z trudniejszych zadań władz publicznych odpowiedzialnych za zagospodarowanie przestrzeni. Jak podaje Gaczek [2003]: *Zagospodarowanie przestrzeni i powiązanie z nią jakości środowiska przyrodniczego, walory estetyczne i krajobrazowe oraz wartość ekonomiczna gruntów stają się elementem procesu budowania pozytywnego wizerunku gminy*. Sposoby organizowania i wykorzystania przestrzeni przez człowieka zależą od tego, jaki jest charakter przestrzeni pod względem środowiska geograficzno-przyrodniczego.

Polityka przestrzenna od dawna koncentruje się na problematyce obszarów peryferyjnych. Nigdy jednak ten nacisk nie był tak silny jak obecnie. Przyczyny są następujące:

- Polska należy do grupy państw – członków UE o niższym poziomie rozwoju, w których poziom rozwoju regionów (z wyjątkiem woj. mazowieckiego – dzięki wpływowi stolicy) jest poniżej 75% średniej unijnej; mimo ogólnie wysokiego poziomu rozwoju województwa w artykule jednoznacznie wskazano obszary o wysokim i bardzo niskim poziomie rozwoju; obszary te wymagają daleko idących przemian strukturalnych oraz racjonalnego zagospodarowania przestrzeni.
- w Unii Europejskiej następuje harmonizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego oraz terytorialnego w formule „zintegrowany rozwój”; w budżecie unijnym 2007-2013 Polska otrzymała znaczne środki na wsparcie obszarów o najniższym poziomie rozwoju; niemniej jednak wydaje się, że należałoby przyjąć odpowiednie instrumenty, które mogłyby przyspieszyć wykorzystanie tych środków; do nich można zaliczyć instrumenty polityki przestrzennej.

Jak podaje Grosse [2007] koncepcje teoretyczne dotyczące rozwoju regionów peryferyjnych można podzielić na dwie główne grupy: pierwsza bazuje na czynnikach zewnętrznych, druga odwołuje się do rozwoju endogenicznego. Analizując możliwości demograficzne i finansowe gmin peryferyjnych należy się zgodzić z Grossem, że rozwoju tych gmin nie można zainicjować tylko na bazie wewnętrznego potencjału, konieczne jest sięganie po inwestycje zewnętrzne. Aby przyciągnąć inwestycje zewnętrzne samorząd terytorialny musi podjąć wiele działań, które mogą uatrakcyjnić endogeniczne zasoby. Takim działaniem może być m.in. aktywna polityka przestrzenna (instrumenty bezpośrednie i pośrednie).

Podstawowe instrumenty polityki przestrzennej w gminach, to: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (bezpśrednie). Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest obligatoryjnym instrumentem z zakresu planowania przestrzennego na obszarze gminy. W 2010 r. studium posiadało około 73% gmin województwa mazowieckiego, w tym w około 32% trwają prace aktualizacyjne. Natomiast miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „obowiązujący”, sporządzony na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r. i 2003 r. ma około 85% gmin oraz około 45% gmin jest w trakcie sporządzania nowego planu na podstawie Ustawy z 2003 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.).

Analizując wskazany w studium rozkład terenów do objęcia planami miejscowymi i terenów objętych takimi planami wraz z ich zagospodarowaniem, stwierdzono pewne podobieństwa planistyczne między gminami przodującymi i cofającymi się oraz między gminami wchodzącymi w rozwój i opóźnionymi:

- zarówno gminy przodujące, jak i cofające się wykazują największą aktywność objęcia swoich obszarów planami; dotyczy to około 40% ich powierzchni, przy średniej dla woj. mazowieckiego około 30%; plan miejscowy obejmuje przy tym obszar większy niż przewidywano w studium; być może gminy wychodzą z założenia, że obszary objęte planami mogą być potencjalnymi obszarami inwestycyjnymi; w ten sposób mobilizują swój potencjał endogeniczny – wskazuje na to również struktura zagospodarowania tych obszarów;
- większość gmin wchodzących w rozwój i opóźnionych w rozwoju społeczno-gospodarczym charakteryzuje się udziałem planów miejscowych poniżej 25% powierzchni gminy, jak również znacznie mniejsza powierzchnia planowana w stosunku do założeń w studium; takie podejście powinno wymuszać na władzy lokalnej zmianę polityki przestrzennej; niestety analizy planów w trakcie sporządzenia wykazały, że sytuacja niewiele się zmieni; znacznie niższy był tu udział terenów objętych planem miejscowym w porównaniu do gmin przodujących czy cofających się.

Porównanie danych z tabel 1 i 2 prowadzi do wniosku, że aktywność władz lokalnych w zakresie polityki przestrzennej przekłada się na ich aktywność w uruchamianiu konkretnych działań, takich jak absorpcja środków unijnych i podmiotów z kapitałem zagranicznym lub działalność inwestycyjna (wydatki majątkowe gmin, rozwój infrastruktury). Procesy te w głównej mierze kształtuje władza lokalna, która jest kreatorem życia społecznego, gospodarczego i ładu przestrzennego gminy. Wszystko to potwierdza więc słuszność tezy, że szanse rozwoju obszarów peryferyjnych trzeba również upatrywać w przyspieszeniu głębokich przemian w zakresie polityki przestrzennej.

Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy wynika, że gminy każdego z wyodrębnionych czterech typów wymagają innej polityki przestrzennej, która tworzyłaby warunki poprawy i lepszego wykorzystania istniejących i potencjalnych zasobów lokalnych, zgodnie ze strategicznymi celami rozwoju obszarów peryferyjnych. Chodzi o to, by wzrost konkurencyjności gmin o wyższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego i lepszym położeniu nie wpłynął na pogorszenie sytuacji społeczno-gospodarczej gmin o niższym poziomie rozwoju i gorszym położeniu.

Zaobserwowano, że obszary cofające się w rozwoju gospodarczym (mimo nie najgorszego położenia na obszarach peryferyjnych) stanęły nagle przed wielkim zagrożeniem z racji strukturalnego i zasobowego niedoinwestowania. Wymagają one zmian struktury gospodarki i zmiany form zagospodarowania przestrzeni, co może wpłynąć na zahamowanie niekorzystnych zmian społeczno-gospodarczych.

Większe zmiany muszą nastąpić na obszarach opóźnionych w rozwoju. Tam konieczna jest aktywna polityka przestrzenna, sprzyjająca przyszłym inwestorom. Stworzenie warunków dla inwestorów pozarolniczej działalności gospodarczej pobudzi zmiany struktur społeczno-gospodarczych. Stagnacja struktur lokalnych odbiera tym obszarom szansę ich rozwoju.

Przynależność Polski do struktur unijnych sprzyja poszukiwaniu mechanizmów umożliwiających poprawę jakości przestrzeni peryferyjnej, która stałaby się atrakcyjnym miejscem dla pewnych typów działalności i zamieszkania.

Literatura

- Becla A., Czaja A.** 2004: Sposoby traktowania przestrzeni w teorii ekonomii. [W:] Ekonomiczne aspekty gospodarki przestrzennej (red. T. Łaguna). Wyd. Ekonomia i Środowisko, T.I, Białystok.
- Feltynowski M.** 2009: Polityka przestrzenna obszarów wiejskich w kierunku wielofunkcyjnego rozwoju. CeDeWu. pl, Warszawa, 224.
- Gaczek W.M.** 2003: Zarządzanie w gospodarce przestrzennej. Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz – Poznań.
- Gorzym-Wilkowski W.A.** 2006: Gospodarka przestrzenna samorządu terytorialnego. Zarys. Wyd. UMCS, Lublin, 144.
- Grosse T.G.** 2007: Innowacyjna gospodarka na peryferiach? Instytut Spraw Publicznych, Warszawa, 45.
- Hellwig Z.** 1968: Zastosowanie metody taksonomicznej do typologii podziału kraju ze względu na poziom ich rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr. *Przegląd Statystyczny*, 15, Warszawa.
- Karwińska A.** 2008: Gospodarka przestrzenna. Uwarunkowania społeczno-kulturowe. PWN, Warszawa, 258.
- Olechnicka A.** 2004: Regiony peryferyjne w gospodarce informacyjnej. Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa, 55.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego. 2004: Samorząd województwa mazowieckiego, Warszawa, 54.

Summary

The paper discusses the development level of peripheral rural area in Mazowieckie voivodship in 2005 and 2010. County types were determined given the socio-economic development. In addition, the paper discusses the primary instruments of the spatial policy. Results show that for the peripheral rural areas, spatial policy instruments had a substantial influence on the development level of such areas, on undertakings such as the competition for the EU funds, and firms with foreign capital and investment in a given county. The article is based on the statistical data from regional GUS data banks.

Adres do korespondencji:

dr Danuta Kołodziejczyk
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB
ul. Świętokrzyska 20
00-002 Warszawa
tel. (22) 505 45 48
e-mail: kolodziejczyk@ierigz.waw.pl